

L'abolició de l'esclavitud a Amèrica

El complex procés de l'abolició de l'esclavitud a Amèrica i les revoltes dels esclaus s'allargaren de 1807 a 1888.

Fragment d'Abolició de l'esclavitud a l'illa Reunió, quadre anònim que commemora aquest fet esdevingut el 20 de desembre de 1848.

Lauge del tràfic d'esclaus negres d'Àfrica cap a Amèrica es va produir durant el segle XVIII i els primers anys del XIX per nodrir de mà d'obra les plantacions agrícoles, les activitats de les ciutats i les explotacions mineres. Durant el segle XVIII van creuar l'Atlàntic més de 6 milions d'esclaus. A la fi del segle XVIII n'hi havia més de mig milió als Estats Units, un milió llarg a les illes del Carib, un altre milió al Brasil i quasi tres-cents mil a les

colònies continentals hispanoamericanes.

L'inici de l'abolicionisme. El triomf de la revolució negra d'Haití entre 1791 i 1804 i la política abolicionista del Regne Unit iniciada el 1807, quan el Parlament va prohibir el tràfic d'esclaus en els territoris britànics, va ser continuada pel Govern de Londres en el Congrés de Viena de 1815, on va aconseguir que tots els estats europeus units renunci-

ren al tràfic. Aquests fets van estimular la resistència dels esclaus americans durant el segle XIX i van facilitar el desenvolupament de les activitats de les societats i periòdics abolicionistes. Un dels periòdics més emblemàtics en la lluita emancipadora va ser *The Liberation*, creat a Boston el 1831.

Entre 1807 i 1844 hi va haver nombroses revoltes d'esclaus de nord a sud del continent americà i en les illes del Carib; però cap revolta va aconseguir el que havien fet els haitians: una república negra creada pels esclaus per als esclaus emancipats. Les revoltes més sonades foren les de Bahia, al Brasil, protagonitzades pels esclaus musulmans entre 1807 i 1834; la de l'illa de Barbados, el 1816; la de Guyana, el 1823; la de Nat Turner a Sorthampton, a l'estat nord-americà de Virginia; la de l'illa de Jamaica, encapçalada per Sam Sharpe el 1832 al capdavant de 20.000 esclaus aixecats, i les de l'Havana i Matanzas de 1843. Totes les revoltes foren avortades i durament reprimides.

Tot i la prohibició del tràfic dictada pels britànics, el nombre d'esclaus va créixer als estats del sud dels Estats Units. El 1810, n'hi havia més d'un milió; el 1830, dos milions; i el 1860, quasi quatre milions. Al Brasil encara van arribar, entre 1811 i 1850, més d'un milió d'esclaus; i a Cuba, entre 1821 i 1860, en van arribar 356.000. El tràfic clandestí es va convertir en un negoci molt rendible, perquè cada vegada eren més cars. El Govern del Regne Unit, que es va autoconvertir en la policia del mar que vigilava el tràfic per impedir-lo i castigar-ne els traficants, no va abolir l'esclavitud a les seues possessions colonials de les illes de les Antilles fins a 1834, però llavors ho va fer amb la condició de sis anys de treballs gratuïts per a l'antic propietari. L'emancipació completa va arribar a les illes britàniques del Carib el 1838, el mateix any que el Govern francès va reconèixer definitivament la independència de la República d'Haití.

Repúbliques americanes. En les colònies continentals hispanoamericanes, que es van independitzar entre 1810 i 1825, l'esclavitud es va debilitar, però

no va ser realment abolida de manera generalitzada. Únicament es van produir gestos de bona voluntat —com el de Simón Bolívar, que alliberà els esclaus de la seua propietat— i gestos dels militars governants, tant dels partidaris de la fidelitat a Ferran VII com dels independentistes —que van prometre la llibertat als esclaus que lluitaven per la causa de Ferran VII o la independència respectivament.

Els primers nous estats independents hispanoamericans que van emancipar els esclaus van ser els que menys en tenien a la fi del segle XVIII. Les províncies unides del Riu de la Plata ho van fer el 1816 i la posterior Confederació Argentina ho va ratificar l'any 1853. El Govern de Xile ho va dur a terme el 1823; les províncies unides d'Amèrica Central, el 1824; i Mèxic, el 1829. En canvi, els que tenien un nombre més elevat d'esclaus no ho van acceptar immediatament, de manera que l'abolició encara va tardar diverses dècades. L'Uruguai ho va fer el 1841; Colòmbia, el 1849; l'Equador i Bolívia, el 1852; el Perú i Veneçuela, el 1854; i el Paraguai, el 1870.

Els Estats Units van abolir l'esclavitud definitivament en tots els estats després d'una guerra molt llarga i sagnant desenvolupada entre 1860 i 1865, que va enfrontar els estats abolicionistes del nord i els esclavistes confederats del sud. Van guanyar la guerra els del nord, presidits per Abraham Lincoln, els quals van imposar al sud l'abolició de l'esclavitud amb l'esmena XIII de la Constitució, la qual va ser aprovada pel Congrés el gener de 1865, tres mesos abans del final de la guerra.

Més de quaranta anys enrere, el 1817, es va fundar als Estats Units la societat American Colonization Society amb la finalitat d'alliberar els negres esclaus i de tornar-los a l'Àfrica. El primer contingent de negres emancipats es va instal·lar a l'Àfrica el 1822, al golf de Guinea, com a colònia dependent dels Estats Units que el 1847 es va independitzar amb el nom de República de Libèria. Aquesta va ser la segona república negra creada al món després de la República d'Haití independent des del 1804. Espanya i l'imperi del Brasil no van

El 1817 es va fundar als Estats Units la societat American Colonization Society amb la finalitat d'alliberar els negres esclaus i de tornar-los a l'Àfrica. El primer contingent de negres emancipats es va instal·lar a l'Àfrica el 1822, al golf de Guinea, com a colònia dependent dels Estats Units que el 1847 es va independitzar amb el nom de República de Libèria. Era la segona república negra creada al món després d'Haití

acabar definitivament amb l'esclavitud fins a la dècada de 1880. El Govern espanyol va abolir finalment l'esclavitud el 1873 a Puerto Rico i el 1880 a Cuba, però amb quatre anys de treball gratuït. L'últim estat americà que la va abolir va ser l'imperi del Brasil, el 1888, després d'un procés llarg i complicat.

El Brasil. Molts autors estableixen una relació directa entre l'abolició de l'esclavitud el 1888 i la caiguda de la monarquia brasilera de Pere II i la posterior implantació de la República. Argumenten que una de les causes de la caiguda de Pere II va ser el descontentament dels hisendats cafeters per l'abolició.

El Govern brasiler va prohibir el tràfic d'esclaus el 1831 com a resultat de les pressions britàniques, però hi va continuar il·legalment fins al 1850, any en què el Govern el va reprimir definitivament. Durant la dècada de 1850 i la següent es van presentar projectes abolicionistes a la cambra brasilera, però tots foren rebutjats. Després de la promulgació de la XIII esmena nord-americana, l'emperador Pere II es va manifestar partidari de l'emancipació gradual, però els membres de la cambra no van voler implicar-s'hi. La primera llei que va malferir l'esclavisme va ser la de ventre lliure de 1871, que va donar la llibertat a tots els fills de dones esclaves. La mesura tindria conseqüències a llarg termini, perquè la prohibició efectiva del tràfic el 1850 va limitar la reposició dels esclaus mitjançant la criança, que la llei de 1871 va desbaratar, i com que el tràfic estava prohibit, la desaparició de l'esclavitud era qüestió d'una generació.

La població d'esclaus va disminuir progressivament al Brasil. El 1873, n'hi havia 1.566.000; el 1883, n'eren 1.346.000; el 1885, 1.133.000; i el 1887, només 723.000. Mentre disminuïa el nombre d'esclaus, els governs dels estats van fomentar la immigració d'europaus per nodrir de mà d'obra les hisendes que perdien esclaus. El 1884 l'esclavitud va ser abolida en els estats de Ceará i Amazonas, mentre que els cafeters de São Paulo s'hi resistien. Finalment, l'esclavitud es va abolir en tot el Brasil l'any 1888. L'emperador Pere

EL TEMPS

II va ser criticat per tothom per l'emancipació de 1888. Els abolicionistes el criticaven perquè havia tardat massa temps a fer-la, i els esclavistes perquè havia fet massa concessions.

Els esclaus van ser la mà d'obra barata de les hisendes americanes durant el segle XVIII i la majoria del XIX, però la seua funció obsoleta en la nova etapa del capitalisme iniciada amb la industrialització i la difusió d'una nova moralitat vinculada als drets de l'home la van fer poc rendible moralment i econòmicament. L'emancipació era qüestió de temps a partir de la revolució francesa i del congrés de Viena de 1815. Primer es va abolir el tràfic, després la criança, i finalment l'esclavitud. El problema principal dels hisendats que es quedaven sense esclaus era la manera de substituir la mà d'obra esclava, problema que al final es va resoldre sobretot amb els immigrants arribats des d'Europa i la Xina, amb les màquines i amb els mateixos esclaus emancipats, que ara treballaven amb sou (tot i que havien de pagar un lloguer per a l'habitatge i comprar els aliments a les botigues). Els nous jornaleros d'Europa van dur a Amèrica les idees del moviment obrer, que es duia a terme en el vell continent i que va iniciar una nova fase de la història americana.

J. M. Santacreu Soler
Universitat d'Alacant

A començament del segle XIX al Brasil alguns negres tenien una gran independència. Si eren lliures podien gaudir d'un cert benestar, com aquests que hi ha en el gravat superior. Els esclaus, però, no podien reunir prou diners per obtenir la llibertat.